

Gianluca Daffi

ΟΤΑΝ ΟΙ ΕΦΗΒΟΙ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ, ΕΝΑΝΤΙΩΝΟΝΤΑΙ, ΔΕΝ ΠΕΙΘΑΡΧΟΥΝ

Εναντιωματική
Προκλητική Διαταραχή ΕΠΔ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ πρακτικός οδηγός
για εκπαιδευτικούς και γονείς

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΙΠΤΥΧΟ

Gianluca Daffi

ΟΤΑΝ ΟΙ ΕΦΗΒΟΙ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ, ΕΝΑΝΤΙΩΝΟΝΤΑΙ, ΔΕΝ ΠΕΙΘΑΡΧΟΥΝ

Εναντιωματική
Προκλητική Διαταραχή ΕΠΔ

B E L M A

Special Prize | 2023
Category 2

ΕΙΚΟΝΕΣ
CARCIOFO
CONTENTO

ΣΥΝΤΟΜΟΣ πρακτικός οδηγός
για εκπαιδευτικούς και γονείς

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΙΠΤΥΧΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ 5

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 7

• ΚΕΦΑΛΑΙΟ •
1

ΑΡΝΕΙΤΑΙ

*να συμμετέχει στις
δραστηριότητες της τάξης* 60

• ΚΕΦΑΛΑΙΟ •
2

ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ

χυδαία γλώσσα και βρισιές 66

• ΚΕΦΑΛΑΙΟ •
3

ΠΡΟΤΡΕΠΕΙ

σε εξέγερση τους συμμαθητές του 72

• ΚΕΦΑΛΑΙΟ •
4

ΚΑΤΗΓΟΡΕΙ

ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

ότι έχει προκαταλήψεις 78

• ΚΕΦΑΛΑΙΟ •
5

ΒΓΑΙΝΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΑΞΗ

χωρίς να ζητήσει άδεια 84

• ΚΕΦΑΛΑΙΟ •
6

ΖΗΤΑ ΣΥΝΕΧΩΣ

να πάει στην τουαλέτα 90

• ΚΕΦΑΛΑΙΟ •
7

ΕΝΑΝΤΙΩΝΕΤΑΙ

επανελημμένα
προς τον εκπαιδευτικό 96

• ΚΕΦΑΛΑΙΟ •
8

ΠΡΟΣΒΑΛΛΕΙ

τους συμμαθητές του
ή τους χλευάζει 102

• ΚΕΦΑΛΑΙΟ •
9

ΠΡΟΚΑΛΕΙ

λεκτικά τον εκπαιδευτικό 108

• ΚΕΦΑΛΑΙΟ •
10

ΘΕΛΕΙ ΝΑ ΕΚΔΙΚΗΘΕΙ

στο σχολείο 114

• ΚΕΦΑΛΑΙΟ •
11

ΔΕΝ ΚΑΤΑΝΟΕΙ

τις επιπλήξεις 120

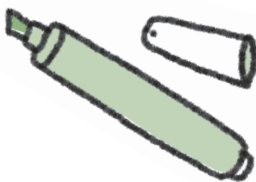
• ΚΕΦΑΛΑΙΟ •
12

ΔΕΝ ΘΕΛΕΙ

να επιστρέψει στην τάξη 126

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 133

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 135

GIANLUCA DAFFI

Ο Τζανλούκα Ντάφι είναι ψυχολόγος. Διδάσκει στο Καθολικό Πανεπιστήμιο του Sacro Cuore στο Μιλάνο, στη Μηρέσια και στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Μπολτσάνο.

Συνεργάζεται με την Υπηρεσία Παιδικής Νευροψυχιατρικής των Spedali Civili της Μηρέσια και είναι συντονιστής της Ομάδας Εργασίας για την εκπαίδευση εκπαιδευτικών των νευροψυχιατρικών κέντρων της Λομβαρδίας που ειδικεύονται στις διαταραχές ελλειμματικής προσοχής και υπερκινητικότητας. Συνεργάτης του Κέντρου Μελετών Erickson του Τρέντο, είναι συντονιστής και επιστημονικός υπεύθυνος των προγραμμάτων κατάρτισης για εκπαιδευτές με βάση τη μέθοδο START στο ίδιο Κέντρο Μελετών. Είναι επίσης ο δημιουργός της σειράς παιχνιδιών για την ανάπτυξη εκτελεστικών δεξιοτήτων «Giocare per Crescere» (Παίζοντας μεγαλώνουμε) και του επαγγελματικού προφίλ του Game Trainer, καθώς και επιστημονικός υπεύθυνος του σχετικού προγράμματος κατάρτισης. Συντονίζει τα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών για τις διαταραχές συμπεριφοράς στο Τρέντο και στη Ρώμη καθώς και του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών ADHD του Καθολικού Πανεπιστημίου του Μιλάνου.

Γράφει και δημοσιεύει άρθρα σχετικά με τις δυσκολίες προσοχής και οργάνωσης κατά τη σχολική ηλικία και τον σχεδιασμό παρεμβάσεων για την υποστήριξη των δεξιοτήτων στο σχολικό και οικογενειακό περιβάλλον. Πάνω από όλα είναι πατέρας και φιλοπερίεργος.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αγαπητοί εκπαιδευτικοί, αγαπητοί γονείς,

Διδάσκω για παραπάνω από είκοσι χρόνια και έχω αντιμετωπίσει πολλούς μαθητές που προκαλούν ή εναντιώνονται. Η ανάγκη να τους «διαχειριστώ» μέσα στην τάξη, σε συνδυασμό με την επιθυμία να τους συνοδεύσω σε μια επιτυχημένη εκπαιδευτική πορεία, με ώθησαν να ενδιαφερθώ και σε ακαδημαϊκό επίπεδο σχετικά με τα θέματα δυσκολίας του αυτοέλεγχου. Μετά από αρκετά χρόνια κατάλαβα ότι δεν είναι όλες οι προκλητικές συμπεριφορές των μαθητών μου σύμπτωμα διαταραχής. Μερικά παιδιά έχουν πολύπλοκες οικογενειακές σχέσεις, άλλα δεν έχουν αναπτύξει τις απαραίτητες δεξιότητες για να σχετίζονται σωστά με τους ενήλικες, άλλα πάλι βιώνουν την εφηβεία με τρόπο αρκετά ταραχώδη και αυτό μπορεί να οδηγήσει σε παρορμητικές αντιδράσεις προς τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι μερικές φορές αποτελούν τον μόνο διαθέσιμο στόχο.

Είμαι πλέον προετοιμασμένος για όλη αυτή την ανθρώπινη ποικιλομορφία. Πιστεύω ότι είναι μέρος της δουλειάς μας να «ξέρουμε πώς να τους χειριστούμε» με τον πιο κατάλληλο τρόπο και, αν κάποιος νέος εκπαιδευτικός επιθυμεί να εμβαθύνει σε ορισμένες αποτελεσματικές στρατηγικές, τον προσκαλώ να ζητήσει συμβουλές από τους πιο έμπειρους συναδέλφους του ή να διαβάσει κάποιο ενδιαφέρον εγχειρίδιο σχετικά με τη διαχείριση της τάξης. Το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας δεν ασχολείται με τη «διαχείριση υπό κανονικές συνθήκες», αλλά με περίπλοκες περιπτώσεις, με μαθητές που δεν επιδεικνύουν μόνο συμπεριφορές που θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε ως ακατάλληλες, αλλά που παρουσιάζουν τόσο σημαντικές και εκρηκτικές δυσκολίες αυτοέλεγχου που μπορούν να χαρακτηριστούν ως διαταραχές. Δεν είναι δύσκολο να εντοπίσετε ένα παιδί που πάσχει από μια διαταραχή, καθώς, όπως έγραψα, υποφέρει, βρίσκεται σε κατάσταση δυσφορίας και το ίδιο λόγω αυτής της διαταραχής: είναι, πρώτα απ' όλα, θύμα της.

Ένα παράδειγμα θα βοηθήσει να κατανοήσουμε περισσότερο και καλύτερα.

Στην Γ' τάξη έχω περίπου τριάντα μαθητές και δύο από αυτούς έχουν οδηγηθεί επανειλημμένα στη διεύθυνση του σχολείου.

Ο ένας είναι ο Πάολο. Ο Πάολο είναι ταραχοποιός, επαναστάτης, ένας πολύ εριστικός και έξυπνος τύπος, που συχνά εκφράζει τη δυσάρεσκεια ολόκληρης της τάξης, αλλά, δυστυχώς, με τρόπο που είναι σαφώς ακατάλληλος. Προσβάλλει όσους δεν σέβονται όπως αυτός, αμφισβητεί κάθε εξουσία, δε σέβεται κανένα όριο. Στο σχολείο έχει τους δικούς του οπαδούς. Ακόμα και όσοι δεν τον συμπαθούν, τον εκτιμούν, γιατί οι υπόλοιποι τον θεωρούν τολμηρό τύπο.

Ο άλλος είναι ο Ντάνιελ. Και αυτός είναι συχνά εριστικός, δεν του αρέσει να του πηγαίνουν κόντρα, εκνευρίζεται εύκολα όταν οι εκπαιδευτικοί του επισημαίνουν κάποια συμπεριφορά που θα μπορούσε να βελτιωθεί. Δεν πλησιάζει σχεδόν κανέναν και κανείς δεν τον πλησιάζει. Είναι εριστικός και συχνά καταλήγει σε καβγάδες. Ισχυρίζεται ότι είναι πάντα οι άλλοι που τον προκαλούν και τον κοροϊδεύουν. Έξω από το σχολείο δεν συναναστρέφεται σχεδόν κανέναν. Μερικοί συμμαθητές του δεν τον αντέχουν, άλλοι τον αγνοούν.

Και οι δύο είναι μαθητές που θα μπορούσαμε να τους χαρακτηρίσουμε ως «δύσκολους». Αλλά, ποιος από τους δύο, κατά τη γνώμη σας, βρίσκεται σε κατάσταση δυσφορίας;

Σημείωση: για μεγαλύτερη ευκολία στην ανάγνωση, στο κείμενο χρησιμοποιείται το συμπεριληπτικό αρσενικό γένος. Ωστόσο, οι συμπεριφορές και οι προτεινόμενες στρατηγικές αφορούν και τα δύο γένη, χωρίς διάκριση.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Εναντιωματική Προκλητική Διαταραχή (ΕΠΔ)

Η Εναντιωματική Προκλητική Διαταραχή (ΕΠΔ), είναι μια διαταραχή της συμπεριφοράς, όπως και η ΔΕΠΥ (Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητας), αλλά σε αντίθεση με την τελευταία, η οποία περιλαμβάνεται στην κατηγορία των αναπτυξιακών διαταραχών, η ΕΠΔ έχει πρόσφατα ταξινομηθεί ως αντιδραστική διαταραχή (μαζί με τη Διαταραχή Συμπεριφοράς και την Αντικοινωνική Διαταραχή Προσωπικότητας).

Πρόκειται για μια διαταραχή που, με διαφορετικούς βαθμούς σοβαρότητας, αφορά ένα σημαντικό ποσοστό ατόμων σχολικής ηλικίας: κατά μέσο όρο 10 μαθητές στους 100¹. Συνήθως εμφανίζεται νωρίς. Τόσο νωρίς που ορισμένες σημαντικές συμπεριφορές μπορούν να παρατηρηθούν πριν από την ηλικία των πέντε ετών. Ωστόσο, η περίοδος κατά την οποία εκδηλώνεται η διαταραχή σε όλη της την πολυπλοκότητα είναι η περίοδος της φοίτησης στο Γυμνάσιο. Σε αυτή τη φάση, εκτός από τις δυσκολίες και τις προκλήσεις που είναι τυπικές για την ηλικία, παρουσιάζονται με πιο εμφανή τρόπο οι δυσλειτουργίες που οφείλονται στη διαταραχή και, παράλληλα, η περιορισμένη ικανότητα να δημιουργούνται και να διατηρούνται ικανοποιητικές σχέσεις, οι οποίες είναι θεμελιώδεις για την ατομική ευημερία.

Υπάρχει η πιθανότητα ένας μαθητής με ΕΠΔ, εάν δεν παρακολουθείται σωστά, να αυξήσει τη συχνότητα και την ένταση των εναντιωματικών συμπεριφορών του σε τέτοιο βαθμό ώστε να επιδεινώσει την κλινική του εικόνα, όταν αντιμετωπίζει δυσμενείς περιβαλλοντικές συνθήκες και ανεπιθύμητους παράγοντες ανάπτυξης. Σε αυτές τις περιπτώσεις, μπορεί να εκδηλωθούν συμπεριφορές που μοιάζουν με μια πολύ πιο σοβαρή ψυχοπαθολογική μορφή, τόσο από την άποψη των συμπεριφορών όσο και από την άποψη των αποτελεσμάτων/συνεπειών.

¹ Muratori, P. & F. Lambruschi, (2020). I disturbi del comportamento in età evolutive. Erickson

Είναι επομένως θεμελιώδες για τους εκπαιδευτικούς να γνωρίζουν και να αναγνωρίζουν τις κύριες εκδηλώσεις της ΕΠΔ και να λαμβάνουν εγκαιρώς τα κατάλληλα μέτρα.

Τα κύρια χαρακτηριστικά της διαταραχής περιγράφονται στο DSM-5, το *Διαγνωστικό και Στατιστικό Εγχειρίδιο Ψυχικών Διαταραχών (5η Έκδοση)* της Αμερικάνικης Ψυχιατρικής Εταιρείας με αναφορά σε τρεις διακριτές κατηγορίες. Σε κάθε κατηγορία έχουν συμπεριληφθεί συμπεριφορές που είναι συχνά παρατηρήσιμες.

1 *Θυμός και ευερεθιστικότητα*

- Συχνά χάνει την ψυχραιμία του/της.
- Είναι συχνά εύθικτος ή ενοχλείται εύκολα.
- Είναι συχνά θυμωμένος και νιώθει πικρία.

2 *Εναντιωματική/αποκλίνουσα συμπεριφορά,*

- Συχνά διαπληκτίζεται με άτομα εξουσίας ή με ενήλικες.
- Συχνά αγνοεί ενεργά ή αρνείται να συμμορφωθεί με αιτήματα προερχόμενα από ενήλικες ή με κανόνες.
- Συχνά σκόπιμα ενοχλεί τους άλλους.
- Συχνά κατηγορεί τους άλλους για τα δικά του λάθη και την απρεπή συμπεριφορά.

3 *Εκδικητικότητα*

- Έχει γίνει εμπαθής ή εκδικητικός/ή τουλάχιστον 2 φορές τους τελευταίους 6 μήνες.

Εάν αυτά τα συμπτώματα αφορούν μερικούς από τους μαθητές σας, πρέπει να γνωρίζετε ότι δεν αρκεί η εμφάνιση ενός από αυτά τα χαρακτηριστικά συμπεριφοράς για να χαρακτηριστούν οι μαθητές ως μαθητές με ΕΠΔ, διότι αυτές οι αντιδραστικές συμπεριφορές πρέπει να εμφανίζονται συχνά, σε υπερβολικό βαθμό και να επιμένουν².

Στο σχολείο δεν είναι δύσκολο να εντοπιστούν οι μαθητές που συχνά επιδεικνύουν αντιδραστική συμπεριφορά και τείνουν να ξεπερνούν τα όρια: είναι τα παιδιά που θυμώνουν, τσακώνονται, προκα-

² Το DSM-5 αναφέρει ως ένδειξη για πιθανές διαγνώσεις σε άτομα ηλικίας κάτω των 5 ετών την παρουσία τουλάχιστον 4 συμπεριφορών που εκδηλώνονται σχεδόν καθημερινά, σε συνδυασμό με διάρκεια της προβληματικής κατάστασης τουλάχιστον έξι μηνών και, εάν το άτομο είναι άνω των 5 ετών, την παρουσία τουλάχιστον 4 συμπεριφορών που εκδηλώνονται τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα, πάντα σε συνδυασμό με μια προβληματική κατάσταση που διαρκεί τουλάχιστον έξι μήνες.

λούν, ενοχλούν, κατηγορούν και/ή εκδικούνται όχι μόνο τον εκπαιδευτικό, αλλά τους ενήλικες με τους οποίους έρχονται σε επαφή σε περισσότερες από μία περιπτώσεις: κατά τη διάρκεια ενός τεστ, κατά τη διάρκεια μιας ομαδικής εργασίας ή απλά όταν τους ζητείται να συμμετάσχουν ενεργά σε ένα μάθημα.

Οι υπερβολικά αρνητικές αντιδράσεις των μαθητών αυτών διακρίνονται σαφώς από τις αρνητικές αντιδράσεις εκείνων που, αν και επιδεικνύουν μια εναντιωματική ή ενοχλητική στάση, δεν υπερβαίνουν ποτέ τα όρια. Πρόκειται για δυσλειτουργικές συμπεριφορές που αλλάζουν ουσιαστικά το κλίμα της τάξης, δημιουργώντας ψυχρότητα και αμηχανία στους συμμαθητές καθώς και στον εκπαιδευτικό.

Δεν είναι υπερβολική η αντίδραση του ενοχλημένου μαθητή που φωνάζει, μουρμουράει και ίσως ψιθυρίζει κάποια προσβλητικά λόγια επειδή τον έπιασε ο εκπαιδευτικός να κοιτάζει το κινητό του.

Υπερβολική είναι, αντιθέτως, η αντίδραση του αγοριού που, στην ίδια κατάσταση που μόλις περιγράψαμε, πετάει το κινητό του προς τον εκπαιδευτικό, τον προσβάλλει με βαριές ύβρεις, κλωτσάει την καρέκλα και φεύγει από την τάξη χωρίς άδεια.

Σε καταστάσεις όπως αυτές, παρατηρούμε όχι μόνο τις κύριες συμπεριφορές που σχετίζονται με την ΕΠΔ, αλλά και ένα επίπεδο άγχους στο άτομο ή σε όσους ανήκουν στο κοινωνικό του περιβάλλον, το οποίο το ίδιο το DSM-5 θεωρεί θεμελιώδες στοιχείο για τη διάγνωση της διαταραχής.

Πρέπει να θυμόμαστε ότι αυτές οι αντιθετικές και προκλητικές συμπεριφορές δημιουργούν δυσκολίες τόσο στους νέους εκπαιδευτικούς που δεν έχουν μεγάλη εμπειρία στη διαχείριση της τάξης, όσο και στους πιο έμπειρους εκπαιδευτικούς, καθώς έχουν ισχυρό αρνητικό αντίκτυπο στην αυτοαποτελεσματικότητά τους, στο κλίμα της τάξης και, τέλος, στη δυνατότητα επίτευξης των εκπαιδευτικών στόχων που έχουν τεθεί τόσο για την ομάδα όσο και για το άτομο. Δεν πρέπει όμως να ξεχνάμε ότι και ο μαθητής με ΕΠΔ *δυσφορεί, υποφέρει* από τη διαταραχή του: υπόκειται σε πολύ υψηλό επίπεδο σωματικής και ψυχολογικής έντασης, συχνά εμφανίζει μειωμένη ικανότητα ολικής προσαρμογής, με επιπτώσεις όχι μόνο στο σχολικό περιβάλλον αλλά και γενικότερα, σε ολόκληρη την κοινωνική του ζωή.

Μία από τις κύριες αρνητικές συνέπειες της ΕΠΔ είναι η κοινωνική

απόρριψη, ειδικά η απόρριψη από τους συνομηλίκους. Όπως είδαμε προηγουμένως, οι μαθητές με ΕΠΔ δεν είναι ηγέτες με αρνητικό πρόσημο, αλλά συχνά απομακρύνονται από τους συμμαθητές τους και τείνουν να απομονώνονται λόγω της διαταραχής τους.

Για παράδειγμα, όταν ο Ντάνιελ πιάνεται επ' αυτοφώρω να χρησιμοποιεί το κινητό του στην τάξη, ο καθηγητής σωστά τον επιπλήττει, ζητώντας του να σεβαστεί τους κανόνες και να του παραδώσει το τηλέφωνο.

Σε αυτό το σημείο ο μαθητής αρνείται, αρχίζει να διαμαρτύρεται, προσβάλλει τον καθηγητή με χυδαίες και ασεβείς εκφράσεις. Ο καθηγητής εκνευρίζεται και όλη η τάξη στρέφεται εναντίον του Ντάνιελ. Σε αυτό το σημείο ο μαθητής εκρήγνυται: πετάει το τηλέφωνο στην έδρα και «στέλνει τους συμμαθητές του στο διάολο», στη συνέχεια χτυπά με γροθιά την πόρτα, προκαλώντας της ζημιά, και βγαίνει από την τάξη χωρίς άδεια. Αποτέλεσμα: ο καθηγητής ζητάει την αποβολή του για δύο ημέρες.

Δεν κρίνουμε την αντίδραση του καθηγητή. Ακόμα κι αν δεν τη συμμεριζόμαστε απόλυτα, τη βρίσκουμε σίγουρα κατανοητή. Ωστόσο, με βάση τις λίγες πληροφορίες που έχουμε μέχρι τώρα, θα θέλαμε να ξεκαθαρίσουμε δύο πράγματα:

- ❖ Ο Ντάνιελ δεν είναι ικανοποιημένος με την αντίδρασή του. Λίγο μετά νιώθει έντονο αίσθημα ενοχής για ό,τι συνέβη, χωρίς όμως να μπορεί να επικοινωνήσει τα συναισθήματά του στον καθηγητή του ή στους συμμαθητές του.
- ❖ Ο καθηγητής δεν είναι ικανοποιημένος με την παρέμβασή του, γιατί δεν είναι επιτυχία η αντίδραση χωρίς την κατανόηση των αναγκών του μαθητή, και δεν επιτυγχάνει τους εκπαιδευτικούς στόχους που είχε θέσει.

Με δεδομένο ότι αυτά είναι παραδείγματα που έχω βιώσει ο ίδιος στην επαγγελματική μου ζωή, όπου έχω πέσει θύμα πολλών πεποιθήσεων σχετικά με τις διαταραχές της συμπεριφοράς, σήμερα είμαι πιο πεπεισμένος από ποτέ για τη σημασία της επανεξέτασης κάθε κατάστασης χωρίς να σκέφτομαι έναν καθηγητή που ελέγχει και έναν μαθητή που ελέγχεται. Υπάρχει ένα μόνο πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί από κοινού: η διαταραχή της συμπεριφοράς.

Πεποιθήσεις, γνώσεις και εκπαιδευτικοί στόχοι

Ο προσδιορισμός των εργαλείων και των στρατηγικών για την επιτυχή διαχείριση, μαζί με τον μαθητή, των κύριων επικίνδυνων καταστάσεων, συνεπάγεται την ανάγκη να προσδιορίσουμε με σαφήνεια τους εκπαιδευτικούς μας στόχους.

Γιατί όταν αντιμετωπίζουμε μαθητές με ΕΠΔ συχνά νιώθουμε μια αίσθηση ανικανότητας; Η απάντηση, κατά τη γνώμη μου, είναι ότι πολύ συχνά, ως ενήλικες εκπαιδευτικοί, θέτουμε στόχους που δεν είναι εφικτοί και που, στην πραγματικότητα, γενικά δεν επιτυγχάνουμε. Αυτό έχει ως άμεση συνέπεια τη δραστική μείωση της αίσθησης της αυτοαποτελεσματικότητας. Με λίγα λόγια, ακόμη και οι καλύτεροι εκπαιδευτικοί, θέτοντας στόχους που είναι πέρα από τις δυνατότητές τους, καταλήγουν να μην αισθάνονται ποτέ πλήρως ικανοί μπροστά σε έναν μαθητή με ΕΠΔ.

Η ιδέα ότι ένας εκπαιδευτικός μπορεί να αλλάξει τον χαρακτήρα ενός «δύσκολου» μαθητή, ο οποίος πάσχει από κάποια διαταραχή, σε έναν «εύκολο» μαθητή, σαν να μην είχε καμία διαταραχή, ανήκει στη σφαίρα της *φαντασίας*. Δηλαδή, ότι είναι σε θέση να εφαρμόσει στρατηγικές για να εξαφανίσει εντελώς τις εναντιωματικές συμπεριφορές. Μερικές φορές μου έχει συμβεί ακόμη και να με ρωτήσουν τι πρέπει να κάνουν για να βοηθήσουν το παιδί να «θεραπευτεί».

Λοιπόν, ο εκπαιδευτικός που θα έθετε τέτοιου είδους στόχους θα ήταν ήδη ηττημένος, με όλες τις αρνητικές συνέπειες όσον αφορά την αντίληψη του εαυτού του και των επαγγελματικών του ικανοτήτων.

Οι γνώσεις σχετικά με τη διαταραχή μας λένε ότι η παρέμβαση του εκπαιδευτικού δεν χρησιμεύει για να «θεραπεύσει τη διαταραχή», μια έκφραση που είναι από μόνη της λανθασμένη, αλλά για να μειώσει την εκδήλωση των προβληματικών συμπεριφορών τόσο σε όρους συχνότητας όσο και έντασης³.

³ Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. το κείμενο των C. Vio, C. Toso και M.S. Spagnoletti. (2015) *L'intervento psicoeducativo nei disturbi dello sviluppo* (Η ψυχοεκπαιδευτική παρέμβαση στις αναπτυξιακές διαταραχές). Carocci Faber.

Προσοχή: μείωση δεν σημαίνει εξάλειψη.

Ο στόχος του εκπαιδευτικού δεν είναι να μετατρέψει τον μαθητή με ΕΠΔ σε έναν μαθητή που είναι υποχωρητικός και συμμορφώνεται, όπως επίσης δεν είναι να ολοκληρώσει μια «ψυχοθεραπευτική αγωγή» επικεντρωμένη στη διαταραχή. Και αυτή είναι μια επικίνδυνη πεποίθηση που μπορεί να προκαλέσει μεγάλη ζημιά.

Ο στόχος της εργασίας του εκπαιδευτικού θα είναι μάλλον να κατανοήσει πώς «λειτουργεί» το παιδί στην τάξη, ώστε να δημιουργήσει κατάλληλες εκπαιδευτικές συνθήκες και να δομήσει σωστές εκπαιδευτικές αλληλεπιδράσεις με στόχο να προωθήσει, να αναδείξει και να αξιολογήσει και σε αυτό, όπως και σε όλους τους άλλους μαθητές, τις δεξιότητες τις οποίες επιδιώκει να αναπτύξει το σχολείο για όλους τους μαθητές.

Η επιλογή των στρατηγικών παρέμβασης δεν μπορεί να αγνοήσει τον προσδιορισμό των εκπαιδευτικών στόχων που θεωρούνται προτεραιότητα στην περίπτωση της διαταραχής. Αναφερόμενοι πάντα στις γνώσεις σχετικά με τα συμπτώματα της ΕΠΔ, μπορούμε να υποθέσουμε την ανάγκη να εργαστούμε για την προώθηση ειδικότερα των δεξιοτήτων που περιγράφονται στον πίνακα της διπλανής σελίδας.

Για να επιτύχει αυτούς τους στόχους, ο εκπαιδευτικός δεν καλείται να εργαστεί πάνω στο χαρακτήρα του μαθητή, στις νευροφυσιολογικές λειτουργίες ή στις εσωτερικές δυναμικές της οικογένειας. Αντίθετα, καλείται να παρέμβει τροποποιώντας τον *τρόπο με τον οποίο σχετίζεται με τους άλλους, τον τρόπο με τον οποίο ενεργεί και αντιδρά στις προκλήσεις, τον τρόπο με τον οποίο υποβάλλει αιτήματα στον μαθητή, τις ενισχύσεις που παρέχει, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο οργανώνει τις δραστηριότητες* που προτείνει στην τάξη σε αυτόν τον μαθητή ή στην ομάδα.

Είναι αυτονόητο ότι, όταν ο εκπαιδευτικός σκέφτεται πώς να διαχειριστεί στρατηγικά τις δύσκολες καταστάσεις που σχετίζονται με το ΕΠΔ, πρέπει επίσης να προβλέπει τρόπους για να αποφευχθεί η επανάληψή τους με την ίδια ένταση και συχνότητα, να σκεφτεί δηλαδή πώς να κάνει τον μαθητή πιο ικανό και να μειώσει σταδιακά την εκδήλωση των προβληματικών συμπεριφορών.

1. Κοινωνικές και πολιτειακές δεξιότητες	Φροντίζει και σέβεται τον εαυτό του και τους άλλους ως προϋπόθεση για έναν υγιεινό και σωστό τρόπο ζωής. Συνειδητοποιεί την ανάγκη για σεβασμό σε μια πολιτισμένη, ειρηνική και αλληλέγγυα συνύπαρξη. Δεσμεύεται να ολοκληρώσει το έργο που έχει ξεκινήσει, μόνος ή μαζί με άλλους.
2. Πνεύμα πρωτοβουλίας και επιχειρηματικότητας	Παίρνει πρωτοβουλίες και είναι ικανός να παράγει δημιουργικές ιδέες και σχέδια. Αναλαμβάνει τις ευθύνες του, ζητά βοήθεια όταν βρίσκεται σε δυσκολία και ξέρει να προσφέρει βοήθεια σε όσους τη ζητούν. Είναι πρόθυμος να αναλύει τη συμπεριφορά του και να αντιμετωπίζει οτιδήποτε νέο και απρόβλεπτο.
3. Συνείδηση και πολιτιστική έκφραση	Αναγνωρίζει και εκτιμά τις διαφορετικές ταυτότητες, τις πολιτιστικές και θρησκευτικές παραδόσεις, σύμφωνα με την οπτική του διάλογου και του αμοιβαίου σεβασμού.

Η διαμόρφωση της συμπεριφοράς σε δύσκολες καταστάσεις

Ποιες είναι οι «δύσκολες» καταστάσεις που μπορεί να βιώσει ένας εκπαιδευτικός στην τάξη λόγω της παρουσίας ενός ή περισσότερων

μαθητών με εναντιωματική συμπεριφορά; Προφανώς, όλα εξαρτώνται από το νόημα που δίνουμε στον όρο «δύσκολη».

Προσωπικά, θεωρώ δύσκολη μια κατάσταση που προκαλεί υψηλό επίπεδο αρνητικού στρες και, ταυτόχρονα, μειώνει τα όρια ανεκτικότητας απέναντι στις αδυναμίες των μαθητών.

Το αποτέλεσμα είναι ότι, όταν προκληθώ, αντιδρώ με τρόπο που δεν θα ήθελα, με τρόπους που ο ίδιος θεωρώ αναποτελεσματικούς και καθόλου βοηθητικούς στην επίλυση.

Αν έπρεπε να φτιάξω έναν κατάλογο με τις πιο αγχωτικές καταστάσεις, θα τις ταξινομούσα σύμφωνα με το ακόλουθο κριτήριο.

- 1 *Λεκτικές εναντιωματικές συμπεριφορές.* Είναι οι πιο συχνές και ενοχλητικές. Σε αυτό το πλαίσιο περιλαμβάνονται οι εξής συμπεριφορές: διακόπτει όταν μιλάει κάποιος, απαντά με ασεβή γλώσσα, κάνει σκόπιμα προκλητικές ερωτήσεις που δεν έχουν καμία σχέση με αυτό που εξηγείται.
- 2 *Μη λεκτικές εναντιωματικές συμπεριφορές.* Είναι αρκετά συχνές και ενοχλητικές. Σε αυτήν την κατηγορία περιλαμβάνονται οι εξής συμπεριφορές: σηκώνεται χωρίς να ζητήσει άδεια, περιφέρεται στην τάξη διαταράσσοντας το μάθημα, κάθεται σε θέση διαφορετική από την προκαθορισμένη χωρίς να σέβεται τη συμφωνημένη διάταξη και κατά συνέπεια προκαλώντας ενόχληση σε όλους τους άλλους συμμαθητές, καθώς και στον εκπαιδευτικό.
- 3 *Μη λεκτικές (παραλεκτικές) εναντιωματικές συμπεριφορές.* Μέτρια συχνές και αρκετά ενοχλητικές. Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται οι εξής συμπεριφορές: κάνει ήχους μιμούμενος μηχανές και ζώα, κάνει θόρυβο με διάφορα μέρη του σώματος, «γρυλίζει» ή φτύνει για να επικοινωνήσει στον εκπαιδευτικό τη διάθεσή του.
- 4 *«Σωματικές» εναντιωματικές συμπεριφορές.* Ευτυχώς σπάνιες, αλλά εξαιρετικά ενοχλητικές. Σε αυτό το κατηγορία συμπεριλαμβάνονται οι συμπεριφορές: χτυπάει πιο αδύναμους συμμαθητές, τους κοροϊδεύει, πετάει αντικείμενα για να τους χλευάσει, αρπάζει τα πράγματα των άλλων για να τους εκδικηθεί.

Όταν εμφανίζονται συμπεριφορές όπως αυτές που περιγράφονται παραπάνω, στην τάξη, η κατάσταση μπορεί να απαιτεί πραγματικά

πολύπλοκη διαχείριση⁴. Ωστόσο, το επίπεδο άγχους κινδυνεύει να είναι άμεσα ανάλογο με το επίπεδο ανεκτικότητας που ο καθένας μας επιδεικνύει απέναντι σε αυτές τις συμπεριφορές. Πιστεύω ότι δεν είναι το άγχος καθαυτό που πρέπει να μας ανησυχεί. Μετά από χρόνια διδασκαλίας, κατάλαβα ότι κάθε εκπαιδευτικός, αργά ή γρήγορα, θα αναπτύξει μια καλή ικανότητα ανεκτικότητας και διαχείρισης αυτών των καταστάσεων.

Αυτό που θα πρέπει να μας ανησυχεί είναι μάλλον η αίσθηση ότι η εναντιωματική συμπεριφορά συνδέεται με ορισμένες ιδιαίτερες συνθήκες που τείνουν να μειώνουν τα όρια ανεκτικότητάς μας απέναντι στον μαθητή, μετατρέποντας μια περίπλοκη κατάσταση σε μια εξαιρετικά δύσκολη κατάσταση.

Προσωπικά, αυτό που μειώνει τα όρια ανεκτικότητάς μου είναι ορισμένες ιδιαίτερες περιστάσεις στις οποίες οι προκλήσεις από την πλευρά του μαθητή φαίνεται να ενισχύονται εκθετικά.

Αυτό συμβαίνει:

- ❖ EAN η εναντιωματική συμπεριφορά εκδηλώνεται πάντα *από το ίδιο άτομο* και ακολουθεί ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο, έτσι ώστε, ήδη από τις πρώτες στιγμές, σωστά ή λάθος, μπορώ να προβλέψω ποια θα είναι τα τελικά αποτελέσματα.
- ❖ EAN έχει ήδη χρειαστεί να παρέμβω *πολλές φορές κατά τη διάρκεια της ημέρας* για να αντιμετωπίσω αυτό το είδος συμπεριφοράς και, παρά το γεγονός ότι έχω λύσει προσωρινά το πρόβλημα, ο μαθητής τείνει να το επαναλάβει ατάραχος μετά από πολύ λίγο χρόνο, σαν να μην είχε συμβεί τίποτα.
- ❖ EAN η πρόκληση γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να *ακούγεται εξαιρετικά προσωπική* με σκοπό να με μειώσει μπροστά στην τάξη.

⁴ Διάφορες έρευνες (μεταξύ των οποίων αυτές των M. Di Pietro και L. Rampazzo. (1997). *Lo stress dell'insegnante* (Το stress των εκπαιδευτικών), Erickson και A. Rossato και G. Magri. (1999). *Stress e burnout* (Στρες και επαγγελματική εξουθένωση). Carocci) αναφέρουν τη σχέση με αποθαρρυνμένους και/ή αντιδραστικούς μαθητές ως μία από τις κύριες αιτίες δυσφορίας που αναφέρουν οι εκπαιδευτικοί που υποφέρουν από επαγγελματική εξουθένωση. Ο F. Jones (1987) στο *Positive Classroom discipline* (Θετική πειθαρχία στην τάξη), McGraw-Hill, καταρτίζει την ακόλουθη κατάταξη των μαθητικών συμπεριφορών που προκαλούν ένταση στους εκπαιδευτικούς: μιλάνε χωρίς άδεια, δεν ακούνε τον εκπαιδευτικό ενώ εξηγεί, σπκώνονται χωρίς άδεια, ενοχλούν έναν συμμαθητή, σκέφτονται άλλα πράγματα ενώ βρίσκονται στην τάξη.

- ΕΑΝ δεν καταφέρω να συγκρατήσω τη σκέψη «φτάνει πια, αυτό πρέπει να τελειώσει εδώ και τώρα!».

Σε περιπτώσεις όπως αυτές, το άγχος ξεπερνά το μέγιστο επίπεδο αντοχής μου και, παράλληλα, το όριο αντοχής μου μειώνεται δραστικά, με αποτέλεσμα να χάνω την ισορροπία που είναι απαραίτητη για να προβώ σε μια παρέμβαση που δεν είναι μόνο διορθωτική, αλλά και εκπαιδευτική.

Η εμπειρία μου με οδηγεί στο συμπέρασμα ότι στη σχέση με τους μαθητές που επιδεικνύουν εναντιωματική και προκλητική συμπεριφορά δεν έχει σημασία μόνο η «αποκατάσταση της τάξης και της πειθαρχίας», αλλά κυρίως ο τρόπος με τον οποίο επιτυγχάνεται αυτό το αποτέλεσμα.

Δεν αρκεί να διαχειριζόμαστε τις δύσκολες καταστάσεις αν το μόνο που κάνουμε είναι να περιορίζουμε ορισμένες συμπεριφορές χωρίς να σκεφτόμαστε τον μαθητή, χωρίς να αναλογιζόμαστε τα μέσα και τις στρατηγικές που θα τον βοηθήσουν να ελέγξει τις εκδηλώσεις των δυσκολιών της συμπεριφοράς του. Ένας εκπαιδευτικός που περιορίζεται στον έλεγχο της εκάστοτε κατάστασης, αποκλείοντας κάθε σχεδιασμό με προσανατολισμό στο μέλλον, σίγουρα δεν θα έχει εκπληρώσει το καθήκον του.

Η διαχείριση της δύσκολης στιγμής έχει σίγουρα ως στόχο να διακόψει μια ενοχλητική κατάσταση, αλλά και να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για την προώθηση των δεξιοτήτων του μαθητή.

Η λύση δεν μπορεί επομένως να θεωρηθεί οριστική, δηλαδή με αποκλειστικό στόχο την καταστολή των ακατάλληλων συμπεριφορών, αλλά πρέπει να θεωρηθεί ικανή να δημιουργήσει συμπεριφορές που δεν είναι εναντιωματικές.

Ο σκοπός της διαχείρισης των δύσκολων συμπεριφορών παραμένει η ωρίμανση του μαθητή.

Μέσω της χρήσης αποτελεσματικών εργαλείων και στρατηγικών διαχείρισης, οι δύσκολες καταστάσεις μπορούν να μετατραπούν σε ευκαιρίες μάθησης τόσο για τον εκπαιδευτικό όσο και για τον μαθη-

τή. Θα είναι λοιπόν δυνατόν, και οι δύο να μάθουν με αφορμή τις δύσκολες καταστάσεις: αυτό εννοούμε με τον όρο «επιμορφωτικής διαχείρισης», ένα είδος *επαγγελματικής επιμόρφωσης*, που επιτρέπει στον εκπαιδευτικό να αξιοποιήσει τις πρακτικές οδηγίες που θα βρει σε αυτόν τον οδηγό. Ο μαθητής θα μπορεί να στηρίζεται στους εκπαιδευτικούς για να δοκιμάσει εναλλακτικούς και πιο αποτελεσματικούς τρόπους ελέγχου της προκλητικής και εναντιωματικής συμπεριφοράς και των συνεπειών της στις σχέσεις του με τους άλλους.

Είναι πλέον σαφές ότι η αντίληψη και η διαχείριση των δύσκολων καταστάσεων παρουσία μαθητών με ΕΠΔ επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό:

- ❖ από τη γνώση της διαταραχής,
- ❖ από τις *πεποιθήσεις* σας και από το πώς γνωρίζετε ή δεν γνωρίζετε να τις ελέγχετε,
- ❖ από τους *στόχους* που θέτετε για τον μαθητή.

Μπορούμε λοιπόν να αρχίσουμε να σκεφτόμαστε τις στρατηγικές παρέμβασης.

Πότε και πώς να παρέμβετε στην τάξη

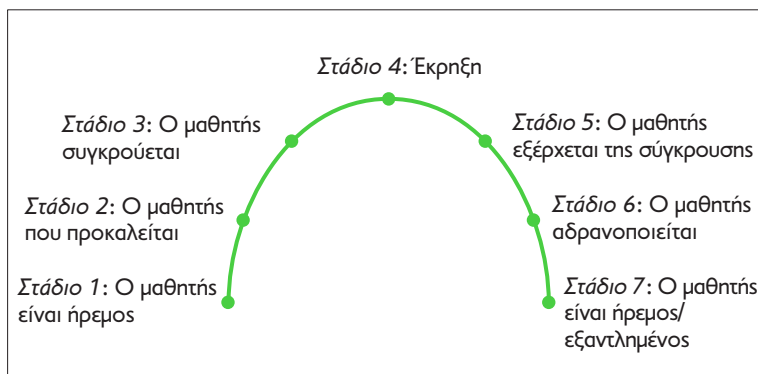
Τα στάδια της εναντιωματικής συμπεριφοράς

Όταν υπάρχουν μαθητές με εναντιωματική συμπεριφορά, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να επιλέξουν προσεκτικά όχι μόνο «πώς» θα παρέμβουν, αλλά κυρίως «πότε» θα παρέμβουν. Ορισμένες στρατηγικές θα έχουν νόημα αν εφαρμοστούν πριν από την εμφάνιση της εναντιωματικής συμπεριφοράς, άλλες κατά τη διάρκεια της και άλλες όταν η συμπεριφορά τελειώνει ή, ακόμη και, όταν ο μαθητής φαίνεται να έχει επιστρέψει σε μια κατάσταση καλύτερης συνεργασίας.

Κατά τη διάρκεια των πολυάριθμων σεμιναρίων που διοργανώσω, οι εκπαιδευτικοί συνήθως ζητούν εργαλεία που εστιάζουν σχεδόν αποκλειστικά στη διαχείριση της πιο οξείας φάσης της προκλητικής συμπεριφοράς, ξεχνώντας ότι συχνά η αντίδραση δεν «σκάει» ξαφνικά και χωρίς λόγο, αλλά γεννιέται μέσα σε ένα πλαίσιο, παρουσιάζοντας συγκεκριμένα πρόδρομα χαρακτηριστικά που την ενεργοποιούν και με έναν δικό της «κύκλο ζωής».

Οποιαδήποτε αντιδραστική συμπεριφορά, όπως παρουσιάζεται

στο διάγραμμα της επόμενης σελίδας, αναπτύσσεται περνώντας τουλάχιστον από 7 στάδια.

- ❖ **Στάδιο 1.** Ο μαθητής είναι ήρεμος, δεν εκδηλώνει καμία προκλητική ή αντιδραστική συμπεριφορά. Εάν δεν προκληθεί συνειδητά ή μη, η συμπεριφορά του δεν διαφέρει από αυτή των συμμαθητών του.
- ❖ **Στάδιο 2.** Ο μαθητής προκαλείται και ενεργοποιείται εκούσια ή ακούσια, από κάποιον ή κάτι που για τους άλλους μαθητές μπορεί να είναι απολύτως ασήμαντο ή ακόμη και αμελητέο. Σε αυτό το στάδιο, η συμπεριφορά του αρχίζει να διαφέρει από εκείνη των συμμαθητών του, ακριβώς επειδή αντιλαμβάνεται ως πρόκληση, υποκίνηση ή προκλητική συμπεριφορά ερεθίσματα που γενικά θεωρούνται ουδέτερα και ακίνδυνα: ένα συγκεκριμένο αίτημα, έναν συγκεκριμένο τόνο φωνής ή απλά ένα βλέμμα από έναν συμμαθητή ή έναν ενήλικα.
- ❖ **Στάδιο 3.** Ο μαθητής έρχεται σε σύγκρουση με αυτόν που θεωρεί «υποκινητή», τον ενήλικα που του εξέφρασε μια απαίτηση ή τον συμμαθητή που χρησιμοποίησε μια συγκεκριμένη έκφραση του προσώπου. Αρχίζει η κλιμάκωση που, αν δεν αντιμετωπιστεί σωστά, θα οδηγήσει στη φάση της κρίσης, δηλαδή στην πραγματική εναντιωματική συμπεριφορά.
- ❖ **Στάδιο 4.** Ο μαθητής, ο οποίος έχει εισέλθει στο στάδιο της κρίσης, επιδεικνύει αντιδραστική συμπεριφορά που εκδηλώνεται με εκρήξεις θυμού, καυγάδες, προκλήσεις, εσκεμμένη πρόκληση των άλλων με προσβλητικές λέξεις ή εκδικητική και κακόβουλη συμπεριφορά. Σε

Προβληματικές Συντεριφορές

ΚΕΦΑΛΑΙΟ.
1

ΑΡΝΕΙΤΑΙ

να συμμετέχει στις
δραστηριότητες της τάξης

ΓΙΑΤΙ ΤΟ ΚΑΝΕΙ;

Επειδή έχει την τάση να χρησιμοποιεί το «ΟΧΙ» σε οποιαδήποτε πρόταση, ειδικά σε δραστηριότητες που παρουσιάζονται ως υποχρεωτικές.

Επειδή θέλει να επιβάλει τη δική του άποψη και δεν αντέχει να του δίνουν άλλοι άμεσες οδηγίες για το πώς πρέπει να ενεργήσει.

Επειδή δυσκολεύεται να παραμείνει στην ομάδα και προσπαθεί να αποφύγει καταστάσεις στις οποίες καλείται να αντιμετωπίσει άμεσα ή έμμεσα τους άλλους.

ΤΙ ΝΑ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΩ

- ✓ Την ανάγκη του να **αισθάνεται μέρος** μιας ομάδας
- ✓ Τα **προσωπικά του ενδιαφέροντα**
- ✓ Τις **φιλικές σχέσεις** που έχει ήδη καταφέρει να δημιουργήσει

ΤΙ ΝΑ ΜΗΝ ΚΑΝΩ

- ✗ **ΜΗΤ** χρησιμοποιείτε φράσεις όπως: «Πρέπει να το κάνεις» ή «Πρέπει να συμπετάσεις»
- ✗ **ΜΗΤ** χρησιμοποιείτε απειλητικές εκφράσεις όπως: «Εγώ είμαι ο εκπαιδευτικός και εγώ αποφασίζω ότι τώρα θα κάνουμε αυτή τη δραστηριότητα!»
- ✗ **ΜΗΤΝ** τον υποχρεώνετε να συνεργαστεί με έναν συγκεκριμένο συμμαθητή
- ✗ **ΜΗΤΝ** τον αναγκάζετε να ενταχθεί σε μια ομάδα εργασίας

Ποιες σκέψεις πρέπει να ελέγχω

Όταν ένας μαθητής δεν θέλει να συμμετάσχει στις δραστηριότητες που έχουμε προγραμματίσει, στο μυαλό του εκπαιδευτικού μπορεί να ενεργοποιηθούν δύο ανησυχίες:

- η πρώτη είναι ότι η εξουσία και ο επαγγελματισμός μας μπορεί να υπονομευθούν από το γεγονός ότι ένας μαθητής αμφισβητεί την αποτελεσματικότητα του τρόπου με τον οποίο οργανώνουμε τα μαθήματα. Αν εγώ, ως εκπαιδευτικός, έχω αποφασίσει ότι μια ομαδική δραστηριότητα μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα λειτουργική για την προώθηση της εκμάθησης μιας έννοιας, ποιος είναι αυτός/αυτή για να τολμήσει να με αντικρούσει;
- η δεύτερη είναι ότι οι άλλοι μαθητές της τάξης μπορεί να ακολουθήσουν το παράδειγμά του και να αρνηθούν με τη σειρά τους να συμμετάσχουν ενεργά σε ό,τι προτείνεται. Αν επιτρέψω σε έναν μαθητή να μην ακολουθήσει τις οδηγίες μου, μπορεί να δημιουργήσω ένα επικίνδυνο προηγούμενο, ανοίγοντας τον δρόμο για μια «ανατρεπτική εξέγερση».

Αυτές οι σκέψεις ενδέχεται να μεταφραστούν σε συμπεριφορές και αντιδράσεις μάλλον αδιάλλακτες απέναντι σε όσους προσπάθησαν να αμφισβητήσουν τις διδακτικές μας επιλογές: ο μαθητής καλείται λοιπόν να συμμετάσχει γρήγορα στην εργασία της τάξης χωρίς περαιτέρω παράπονα και χωρίς καμία δυνατότητα να εκφράσει την άποψή του.

Κάθε παραμικρή παραχώρηση μας φοβίζει, μας φαίνεται σαν ένα βήμα προς ένα βάραθρο από το οποίο θα είναι αδύνατο να βγούμε. Σε αυτές τις περιπτώσεις είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι οι συμμαθητές του εναντιωματικού μαθητή τον γνωρίζουν πολύ καλά και αναγνωρίζουν τις ανάρμοστες συμπεριφορές του.

Μερικές ιδέες παρέμβασης

- Αναθέστε έναν ρόλο. Ο εναντιωματικός μαθητής ξέρει τι να κάνει μέσα στην τάξη; Αναγνωρίζει ότι έχει έναν ρόλο; Ας θυμηθούμε ότι αυτός ο μαθητής έχει ανάγκη να αισθάνεται ότι συμμετέχει σε κάθε μικρή ή μεγάλη ομάδα εργασίας στην οποία θα συμμετέχει. Δεν αρκεί να του πούμε γενικά: «Δούλεψε πάνω σε αυτό». Αντίθετα, θα πρέπει να του αναθέσουμε μια συγκεκριμένη εργασία που, όπως μας υπενθυμίζει ο Adler (2007), θα ενεργοποιήσει στο παιδί το «αίσθημα κοινότητας».

Εάν η μη συνεργάσιμη συμπεριφορά εμφανίζεται όταν ο μαθητής είναι ακόμα ήρεμος, μπορεί να αρκεί να του αναθέσετε μια συγκεκριμένη και λεπτομερή εργασία, κάνοντάς τον να νιώσει ότι του έχει ανατεθεί ένα σπουδαίο καθήκον που αναγνωρίζει την αξία του. Για παράδειγμα, θα μπορούσαμε να του πούμε: «Σου αναθέτω μια αποστολή: να συλλέξεις τις προτάσεις των άλλων και να τις οργανώσεις σε έναν συνοπτικό πίνακα. Στο τέλος του μαθήματος θα σου ζητήσω να μου παραδώσεις αυτόν τον πίνακα. Σε παρακαλώ!». Εάν η εναντιωματική συμπεριφορά βρίσκεται ήδη στο Στάδιο 2, όταν ο μαθητής ενεργοποιείται από ένα αίτημα που αντιλαμβάνεται ως πρόκληση, τότε θα είναι προτιμότερο να μην χρησιμοποιήσουμε έναν υπερβολικά αυταρχικό τόνο. Θα είναι καλύτερο να του προτείνουμε να επιλέξει από μια σειρά καθηκόντων, δεδομένου ότι ο στόχος είναι να συμμετάσχει με θετικό και εποικοδομητικό τρόπο στη δραστηριότητα της τάξης. Τέλος, θα μπορούσατε να προσπαθήσετε να τον εμπλέξετε με μια φράση όπως: «Για να κάνω τη δουλειά μου σήμερα, θα χρειάζομαι κάποιον για να με βοηθήσει να ολοκληρώσω μία από αυτές τις τρεις υποχρεώσεις... Τι λες; Μπορείς να με βοηθήσεις;».

- ❖ Διατυπώστε το αίτημά σας ξεκινώντας από μία δραστηριότητα που τους αρέσει. Τα εναντιωματικά παιδιά, λόγω της προσωπικής τους ιστορίας, είναι συνηθισμένα να δέχονται προσκλήσεις που έχουν ως στόχο να διακόψουν αυτό που κάνουν, συνήθως δραστηριότητες που θεωρούν εξαιρετικά ευχάριστες. Παρομοίως, τους ζητείται να κάνουν αυτό που οι ενήλικες περιμένουν από αυτούς και που συχνά είναι κάποιες δραστηριότητες που τις θεωρούν ως βαρετές και δυσάρεστες. Μια χρήσιμη στρατηγική για να τους εμπλέξετε είναι να τους εκπλήξετε ζητώντας τους να κάνουν για εσάς ακριβώς αυτό που τους αρέσει. Για παράδειγμα, αν σε έναν μαθητή αρέσει να σχεδιάζει και όλη την ημέρα κάνει σχέδια με ένα μολύβι αντί να συμμετέχει στο μάθημα, θα μπορούσαμε να του ζητήσουμε να συνεχίσει να δημιουργεί τα σχέδιά του δημιουργώντας μία ιστορία κόμικ που να εξηγεί αυτό που συζητούμε εκείνη τη στιγμή στο μάθημα. Μπορούμε δε να υποσχεθούμε ότι θα κρεμάσουμε τα σχέδια στον τοίχο της τάξης ή θα τα αναπαράγουμε και θα τα μοιράσουμε στους υπόλοιπους συμμαθητές ώστε να τα χρησιμοποιήσουν για την απογευματινή τους επανάληψη. Αυτή η στρατηγική λειτουργεί κυρίως κατά τη διάρκεια των τριών σταδίων ανάπτυξης της εναντιωματικής συμπεριφοράς και, συνήθως, αποτρέπει το παιδί από το να περάσει στο Στάδιο 4, δηλαδή σε αυτό της πραγματικής κρίσης.
- ❖ Δημιουργήστε μικρές ομάδες εργασίας. Μπορεί να είναι χρήσιμο να δημιουργήσετε ένα πρόγραμμα σταδιακής συμμετοχής στις δραστηριότητες της τάξης. Προσπαθήστε να δημιουργήσετε μι-

κρές ομάδες εργασίας, φροντίζοντας ώστε το παιδί με ΕΠΔ να συνεργάζεται με όσους συμμαθητές έχει τις λιγότερες εντάσεις και, αν είναι δυνατόν, με εκείνους που μπορούν να αποτελέσουν ένα θετικό πρότυπο συμπεριφοράς. Αν τα πράγματα λειτουργήσουν, μπορείτε να διευρύνετε σταδιακά την ομάδα, συμπεριλαμβάνοντας και εκείνους τους συμμαθητές με τους οποίους οι σχέσεις είναι πιο περίπλοκες.

Μην ξεχνάμε ότι...

Είναι δύσκολο το άτομο με ΕΠΔ να γίνει πρότυπο για τους άλλους και σπάνια θα καταφέρει να ασκήσει τον ρόλο του αρνητικού ηγέτη. Για να διατηρήσουμε την αξιοπιστία μας στα μάτια ολόκληρης της τάξης, θα πρέπει να προσπαθήσουμε να επιδείξουμε στρατηγική ευελιξία, ώστε να επιτύχουμε το επιθυμητό αποτέλεσμα. Πρόκειται για μια εναλλακτική που είναι προτιμότερη σε σχέση με τον κίνδυνο να υιοθετήσουμε μια αδιαλλαξία χωρίς αποτέλεσμα, να σκληρύνουμε τη στάση μας και τελικά να έρθουμε σε σύγκρουση με τον εναντιωματικό μαθητή.

✓ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΤΕ ΤΟΝ ΕΠΑΙΝΟ

✓ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΤΕ
ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

⚡ ✗ ΜΗ ΧΑΝΕΤΕ ΤΗΝ ΥΠΟΜΟΝΗ ΣΑΣ ⚡

Έχετε σκεφτεί ποιος είναι ο πιο αποτελεσματικός στρατηγικός για να τα βρείτε με έναν έφηβο που κάνει τα πάντα για να σας προκαλέσει στο σπίτι ή στο σχολείο; Αυτό το βιβλίο σας δίνει όλη τη γνώση που σας χρειάζεται μαζί με τεχνικές για άμεση εφαρμογή ώστε να αντιμετωπίσετε 12 προβληματικές συμπεριφορές εφήβων (και προεφήβων) που προκαλούν και εναντιώνονται (Εναντιωματική Προκλητική Διαταραχή ΕΠΔ).

Είναι ένα βιβλίο-σεμινάριο για τους εκπαιδευτικούς Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης όλων των ειδικοτήτων και τους γονείς που ενδιαφέρονται να επικοινωνήσουν με τα νεαρά άτομα αλλά και να τα οδηγήσουν στην κατανόηση αυτού που τους συμβαίνει.

Γιατί ένας έφηβος με ΕΠΔ
έχει προβληματικές συμπεριφορές αλλά
ΔΕΝ είναι ΠΑΝΤΑ μη διαχειρίσιμος.

ΕΙΚΟΝΕΣ
CARCIOFO
CONTENTO

Under License by:

www.erickson.it
www.erickson.international